

Театърът на невидимите деца

Марчин Шчигелски

<https://instytutksiazki.pl/>

**Книгата се издава с подкрепата на
© POLAND Translation Program**

Преводач Лина Василева
Редактор Мирослава Бенковска
Технически редактор Стефка Иванова
Коректор Валя Калчева

Формат 32/84x108. Печ. коли 14,5

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ТРУД“
София 1202, ул. „Св. св. Кирил и Методий“ № 84;
тел.: 02/942 23 75

Разпространение – тел.: 02/846 75 29
e-mail: office@trud.cc, www.trud.cc, www.znam.bg

Печат „Симолони ’94“ ООД

**© Copyright by Marcin Szczygielski,
Teatr Niewidzialnych Dzieci, 2016**

- © Марчин Шчигелски, автор, 2019 г.
- © Лина Василева, преводач, 2019 г.
- © Матеея Аркова, художник, 2019 г.
- © Книгоиздателска къща „Труд“, 2019 г.

ISBN 978-954-398-606-4

Любими книги
за момчета

Театърът на невидимите деца

Марчин Шчигелски

Превод от полски
Лина Василева

*Театърът е най-важното нещо на света,
защото там показват на хората какви
биха могли да бъдат и какви копнеят да бъдат,
въпреки че не се остеляват, а също и какви
са в действителност.*

Тубе Янсон, „Тайнството на юни“¹

¹ Превод на А. Петрунова - бел. прев.

ПЪРВА ЧАСТ

„МЛАДА ГОРА“

Глава 1.

*В*нимание! Това е първата ми книга, затова не гарантирам, че изобщо ще е читава. Мама обаче каза, че трябва да опиша всичко, тъй че ще опитам.

Веднага обаче ви предупреждавам: в нея няма никакви змейове, вълшебства, магии и други подобни, затова не очаквайте такива неща, а ако пък обичате да четете приказки, направо се откажете, защото това не е приказка. Все пак не се знае, току-виж, като му дойде времето, може и да напиша някаква вълшебна приказка. Но не и този път.

Едно време изобщо не вярвах в магии, понеже никога, ама съвсем никога не ми се беше случвало нищо магическо. Смятах, че това са залъгалки за малки деца. Когато лелите ни четяха някакви вълшебни истории или пък ги гледах по телевизията, неведнъж дори се гразнех. Летящи килими, странни гардероби, водещи към тайнствени светове, амулети, контролиращи времето, причудливи създания, изпълняващи желания - пълни глупости, не сте ли съгласни?

Имаше, то се знае, и такива мигове, в които ми се искаше да повярвам в тях. Особено тогава, когато се чувствах много кофти или точно обратното, когато дърветата под прозорците започваха да се раззеленяват, а клоните на високия дюляков храст зад склада се огъваха

под тежките, сладкоароматни виолетови гроздове и игваше пролетта. Тогава главата ми бѣкаше от всевъзможни невероятни историйки и докато вървях към зеленчуковата градина, се улавях, че търся с очи край пътеката синьо мънисто или че ровя в кутиите с разноцветни боички във всекидневната, за да открия сред тях необичновен магически молив.

В такива моменти ме хващаше яд на себе си, че съм толкова глупав. Та няма там, където живеех, можеше да се вярва във вълшебства? Да се разчита на това, че ще се появи странният господин Мاستилено петно с дълга пестроцветна брада и ще почерпи някого от нас с хапче за растеж на косата или че внезапно иззад перваза на прозореца ще изскочи на помощ летящ заек с карирани уши? Такива алабаланици може би бяха подходящи за Врякащата Анета от група „Висла“ или за Марко-Сополанко от група „Буг“, които не са много силни в мисленето и често плачат, при това не само нощем.

По-късно обаче се убедих, че определен род магия все пак съществува и много от нас притежават умения да омаягосват. Нещо повече, тя няма нищо общо със заклинанията или с вълшебните пръчки! Просто по рождение носим в себе си магия, у всеки – различна. Въпросът е да я открием, защото тя невинаги се набива на очи.

Разбрах това наскоро след като ме преместиха в Дом „Дъбова гора“, в ранната есен на миналата година, когато онуй мъчително, страшно дълго горещо лято не искаше да се признае за победено и да се оттегли на юг, а небето и земята всяка вечер се тресяха от гръмотевици.

Точно тогава се запознах със Силвия, която...

Ала май трябва да разкажа всичко подред и да започна от самото начало. Тъй че, закончайте коланите и седнете удобно, потегляме!

Една година по-рано!

Пролетта тъкмо пуква, люлякът заг склада, точно до боклукчийските кофи, вече цъфти, а аз съм бесен на себе си, понеже мечтая за вълшебни събития – например като...

– Михал, имаш гост! – усмихва ми се леля Йола, а аз скачам от стола, пастелите се разпиляват по пода, хуквам към вратата, изтичвам в коридора и се понасям толкова бързо, че чак въздухът свисти в ушите ми.

Отминавам вратата на столовата, забивам покрай масичката на главния дежурен и нахълтвам в стаята за посещения, в която никога не съм бил, е, поне не в такава ситуация, тоест, не с целта, за която е създадена. Не за да се видя с някого.

Значи – нахълтвам. Остъклената врата се удря в стената, слънцето хвърля златен сноп лъчи върху сиво-зеленикавия балатум, а непознатата жена, сегнала на стола, става, щом ме вижда, и казва...

– Какво е това?

Откъсвам очи от леко потрепващите на вятъра зелени листенца на акацията, растяща под прозореца на всекидневната, и вдигам отнесен взор нагоре. Леля Йола се навежда над листа пред мен и оглежда рисунката.

– Какво?

– Не „какво“, а „моля“ – поправя ме тя. – Питам за рисунката ти.

– А, рисунката... – измънквам и поглеждам листа.

Не се беше получило идеално, понеже ми беше свършил черният пастел – още преди да се захвана сериозно за работа. Черните боички ни свършват най-бързо.

Половината лист е замазан с един цвят. Да, зле бях подходил към задачата, фонът трябва да се оцветява последен.

– Касиопея – казвам.

– Касиопея? – повтаря леля Йола и посяга към рисунката. – Аа, заради филма, нали? „Москва – Касиопея“?

- Не - поклащам глава. - Това е съзвездие.

Този филм съвсем го бях забравил - гледахме го преди една седмица на сутрешната проекция в кино „Единение“ на улица „Въстаници“. Беше много готин, макар и съветски, а аз не си падам по съветските филми, щото са с лоши цветове.

Под лоши имам предвид неистински, въпреки че, ако някой ме попита, трудно ще обясня какво имам предвид.

Това обаче не е нищо ново, щото аз нищо не мога да обясня, а най-вече - собствените си мисли.

Във всеки случай в този филм човечеството улавя сигнал от чужда цивилизация и изпраща в Космоса ракета, в която летят само деца - за среща с представители на чуждата цивилизация, живееща именно в съзвездието Касиопея.

Както вече казах, филмът беше хубав, но ми се стори недостоверен - първо, заради ония захаросани цветове, и второ, поради факта, че на междупланетно пътешествие са изпратили деца.

Не вярвам, че група хлапетии биха могли сами да пилотират космически кораб! Кой ще им позволи? Нали на децата нищо не е позволено.

- Съзвездие значи - въздъхва леля Йола и остава рисунката на масата. - Задачата беше да нарисуваш най-близките си хора.

- Нарисувах ги! Те са там. В съзвездието Касиопея. Там живеят! Там има много място, щото това съзвездие се състои от повече от сто звезди - заявявам аз.

- А помниш ли какво ви казах за лъжите?

- Не лъжа! - извиквам аз. - Там звездите са повече от сто! Знам от енциклопедията!

- Не викай.

- Не викам!!! - Впивам пръсти в ръба на масата толкова силно, че ноктите ми се забиват в чамовото дърво.

Леля Йола си придърпва стол и сяда до мен. Столът е мъничък, за деца, а леля Йола е много голяма и дебела, така че изглежда смешно на него. Неволно се усмихвам, въпреки че все още съм бесен.

Леля Йола е най-дебелият човек, когото съм виждал. Плюс хората от киното и телевизията. Просто е страшно дебела. Сигурно е най-дебелата на цялото земно кълбо. Това е първата леля, която аз много обичам, понеже чувствам, че и тя ме обича. Наистина ме обича – не от преструвка и не от съжаление. Тъй че заради нея много се старая и май постигам добри резултати, което ме радва.

Например вече почти не заеквам. Говоря по-тихо, по-бавно и рядко повишавам глас, макар това наистина да изисква огромно, преогромно усилие.

По-рано често крещях – е, не като Врякащата Анета, но често. И заеквах, щото говорех бързо. Това заекване обаче не беше поради повреден глас. Просто, когато успееш да накарам хората около мен да ме слушат, бързах да им кажа всичко, което имам да кажа. Оставах без гъх, а гумите засядаха на гърлото ми или се изпаряваха от ума ми.

За известно време при мен дори идва логопед, един такъв специален лекар за говора, но след занятията с него нещата се влошиха, понеже аз ужасно се гразнех от упражненията, които той ме караше да правя. Искаше например да повтарям безброй пъти някакви идиотски стихчета или лишени от смисъл думи. Нареждаше ми да дишам с белите гробове, а не с корема. Тези неща изобщо нямаха смисъл, нали човек не гълта въздух с корема си, иначе непрекъснато би се оригвал, все едно е пил газирана оранжада.

Леля Йола не ми казва да не си пълня корема с въздух. Винаги успява да ме разсмее. Интересува я какво съм сънувал, какво мисля, какво обичам. Дори да започна мъничко да заеквам, тя изобщо не се гразни и не се опитва да довършва думите вместо мен – нещо, което не понасям.

Усмива се и чака сам да довърши. Държи на това, усещам го. Затова и аз започнах да държа. Искам тя да е доволна от мен.

- Когато те помолих да нарисуваш своите най-близки хора, имах предвид рисунка на тези, които са важни за теб. Истински хора, а не измислени - пояснява леля Йола.

- Знам - отговарям, впрягайки всичките си сили, за да говоря спокойно. - Но не това съм имал предвид.

- А какво?

Отварям уста и след миг я затварям. Усещам, че пак започвам да се гразня. Така става винаги, ама наистина винаги! Всичко ми е в главата, разбирам всичко, щом обаче се опитам да го обясня, подходящите думи ми бягат. А аз наистина знам милион думи! И къде се дяват те тогава? Почервениявам, като или мълча, или започвам да заеквам. Затова някои от децата преди си мислеха, че аз съм един от „смотанияците“.

А какво съм имал предвид ли? Въпросът е, че аз прекрасно знам защо са тези рисунки. Не един и не два пъти са ме карали да рисувам какво ли не по време на психологическите тестове. Милион пъти са ме карали! Ако поускам, бих могъл да нарисувам такава картинка за шест плюс, тъй като отдавна съм загрял как трябва да изглежда тя, за да получа висока оценка.

Първо би трябвало да нарисувам себе си, а после леля Йола. На рисунката трябва да са също Клатунчо, леля директор и - най-добре - още един възрастен, например чичо счетоводител, когото впрочем аз дори обичам. Всички трябва да се държат за ръце и широко да се усмиват, цветовете трябва да са весели, а небето - синьо. Там трябва да е и нашият дом „Млада гора“, някакви дървета и слънце. Психологът би погледнал тази рисунка, би се усмихнал, би поклатил глава, а после би написал в моите документи, че аз съм супердобре адаптиран, уравновесен

и правилно развиващ се – ами почти като дете от нормално семейство!

Така че аз бих нарисувал точно такава рисунка, ако тук дойде някой психолог или лекар, за да си отбия номера. Но за леля Йола исках да нарисувам нещо истинско, нещо, което наистина нося в себе си. То се знае, че моето семейство не живее в съзвездието Касиопея! Щото аз нямам семейство, прекрасно знам това. Но какво ми пречи да си мисля, че те са там? Нали няма да избягам и да полетя при тях, след като нямам ракета, пък и нали още не са измислени космически кораби, с които можеш за легиш толкова далече!

С тази рисунка исках да покажа това, което е наистина важно за мен. Тоест – звездите. Понеже аз може и да си нямам никакви близки, затова пък звездите принадлежат на всички!

Страшно много разбирам от звезди, чел съм за тях сума ти книги, даже много трудни, от ония, за възрастни! Разпознавам много съзвездия, дори умея да ги откривам на небето! Бих дал всичко, за да имам истински телескоп и да мога да гледам през него небето нощем...

Да, трябваше да започна рисунката от телескопа! Тогава леля Йола би разбрала какво съм имал предвид!

– Пет часът е – казва тя. – Имаш ли много домашни?

Поклащам глава в знак за „не“, нали утре е неработна събота и не се ходи на училище. Дали са ни нещо за понеделник, но имам още цели два дни да си науча уроците. Обичам неработните съботи, иска ми се всички да са такива и много се зарадвах, когато по телевизията казаха, че не след дълго всички ще са такива – още от началото на следващата година. Засега неработни и неучебни са съботите през едنا.

– Тогава няма да те мъча повече – заявява леля Йола. – До вечерята можеш да правиш, каквото искаш.

Казвам се Михал Шимчик. Роден съм на 10 февруари 1971 година в Катовице. Майка ми се казвала Зузана, а баща ми – Михал, също като мен. Аз обаче не ги познавам, понеже и двамата са загинали при катастрофа на автобуса, с който пътували за Битом, за да огледат новото жилище, което били получили. Тоест, което сме били получили, щото и аз също е трябвало да живея там.

Майка ми е била медицинарска сестра и е работела в болница, а татко е работел в каменовъглена мина, само че не като миньор, а в администрацията – всичко това е записано в моето досие, знам, понеже от време на време ходя при леля директор и я моля да ми покаже папката. Почти винаги ми я дава, стига да не е много заета в момента. Помня наизуст всичко, написано в тази папка, и имам дори седем снимки на моите родители и три на моята баба, както и осем на различни други хора, за които не знам точно кои са били, но е възможно да са били мои роднини. Държа тези снимки в един стар плик на моя рафт в склада – да не би децата да ми ги повредят.

От почти четири години живея тук, в Дом „Млада гора“, в Шемяновице на Шльонск. По-рано живеех в Дома за малки деца в Рибник, а още по-рано – при баба си, само че не помня нищо от оня период. Баба ми се разболяла и умряла, когато съм бил на три годинки, щото била много, ама много стара. Била на осемдесет и осем години, родена била още през XIX век! Оказало се, че няма кой да се грижи за мен, затова съм попаднал в Дома за малки деца, където се чувствах много зле, но някак си издържах. Бил съм почти на седем години, когато са ме преместили тук, понеже съм бил вече много стар, за да живея в Рибник.

И тук не се чувствах добре, е, поне в началото. Така продължи около една година, когато в „Млада гора“ се появи леля Йола, а към моята група, която се нарича „Сан“, се

присъедини Клатунчо. Сега тук е поносимо, поне през по-вечето време. „Млага гора“ е съвсем различен дом от онзи в Рибник, затова в началото ми беше трудно. В Рибник живееха значително по-малко гечурлига, отколкото тук, и това беше хубаво.

Там по цял ден си играехме в занималнята или в градината и ходех на детска градина. Ставахме в 7,00, а не както тук – в 6,00, и всички деца се познаваха, освен новите, разбира се, но и с тях бързо свиквахме. Аз бях номер 12 и този номер беше зашит на всички мои дрехи и лични вещи, беше изписан дори в обувките ми, под езика им. В коридора моето шкафче бе с номер 12, щото в Рибник нямаше отделен склад, а ключът за шкафчето стоеше у леля директор. В Рибник номерата бяха най-важното нещо – бяха дори по-важни от имената и фамилиите, понеже ние бяхме прекалено малки, за да четем буквите, а номерата лесно се запомнят. Понякога заради тези номера се получаваха разни смешни ситуации.

Например веднъж, когато бяхме на разходка, едно момиченце, чийто номер беше 8, видя къща с този номер. Тогава вървахме с лелята като семейство. Много обичах да ходя на разходка като семейство, а не по двойки, щото тогава хората веднага разбираха, че сме от детски дом. Като семейство се ходи вкупом, без да се държим за ръце, който както си иска, стига да вървим зад лелята.

Та така, както си вървахме като семейство, а бяхме единайсет деца, това момиченце изведнъж зърна къща със своя номер. Беше мъничко по-малко от мен, но съвсем мъничко.

Първо замръзна на място, а после се втурна бегом през улицата, отвори портичката и взе да удря по вратата на къщата. Думкаше с юмруци и крещеше нещо несвързано, щото му се струваше, че щом в нашия дом всичко, на което е защита или нарисувана осмица, му принадлежи, то

и тази къща сигурно също е неговата, както и че тук живее неговата майка.

Настана страшна бъркотия, нашата леля се ядоса, а ние търчахме в кръг и се деряхме като побеснели.

Тогава от къщата излезе някаква непозната госпожа, която изобщо не разбираше какво се случва, а онуй момиченце я сграбчи за ръката и не искаше да я пусне. Нашата леля викаше, ние викахме и стана ужасен цирк, щото и съседите на онази госпожа изпонауизлязоха на улицата, нали беше неделя, та те си седели вкъщи и гледали телевизия или решавали кръстословици. Накрая всички се успокоиха, нашата леля обясни какво става и хората се разотидоха. Госпожата от къщата с номер осем също се прибра, а момиченцето ужасно плачеше, но вече без да прави сцени.

За наказание се върнахме вкъщи в редичка по двама и бяхме наказани така да ходим на разходка цяла седмица, което по мое мнение си беше огромна несправедливост.

Но най-хубавото във всичко случило се беше това, че онази непозната госпожа от номер осем след няколко дни дойде в нашия дом, за да се види с момиченце номер осем, чието име не помня. После дойде втори и трети път, а след това взе момиченцето при себе си за ваканцията и стана нейна леля!

Такива чужди лели и чичовци извън дома се наричаха приятелско семейство и децата можеха да ги посещават в домовете им, да прекарват с тях празниците и ваканциите – естествено, ако бъдат поканени, понеже в никакъв случай не биваше да ходят при тях на своя глава.

Е, теоретично те можеха дори да станат приемно семейство, стига да нямаше пречки за осиновяването и то да може да се уреди. Онова момиченце не можеше да бъде осиновено, защото имаше татко, който, макар да лежеше в затвора и не можеше да излиза от него, за нищо на света не бе съгласен да я отглежда друго семейство.

Най-напред много се страхувах, че някой ще ме осинови, защото нямам семейство, значи нямаше никакви пречки. Оказа се обаче, че аз съм твърде голям, а такива деца, почти на четири години, на колкото бях по онова време, никой не ги иска – особено момчетата. Когато разбрах, че съм много стар за осиновяване, страхът ми премина и започнах да съжалявам – това често ми се случва. Например най-напред си мисля цял предиобед: „Ох, само да няма херинга с картофи за обяд, ох, само да няма херинга...“, а когато най-накрая отида в столовата и се окаже, че няма херинга, изведнъж започвам да съжалявам. Вие разбирате ли защо става така? Щото аз – не.

По едно време имах чужд чичо, който два пъти ме взе при себе си за Великден, заведе ме шест пъти на кино и четири пъти на разходка, едната от които много далечна. Наложих се дори да пътуваме с междуградски автобус! Пък и не беше обикновена разходка, а отидохме за гъби в гората, макар да не намерихме нито една – искам да кажа, хубава. Попадахме само на неядливи, за които чичо казваше, че са боклук и ми забраняваше да ги пипам.

Обичах този чичо, той ме научи да играя на гама и не говореше много, също като мен по онова време. Носеше червен пуловер с поло и имаше рошава брада, беше много висок и много сериозен, въпреки че, ако нещо наистина го развеселяваше, се смееше страшно гръмогласно и дълго не спираше.

Веднъж и аз, без да искам, го развеселих точно в този междуградски автобус, докато пътувахме за гъби в гората. Преди пътуването той ми купи бонбони в хартиена торбичка, които бързо свършиха. Пътуването ми беше интересно, но по едно време започнах да скучая, затуй взех да надувам тази торбичка, а после я спуках. Изобщо не очаквах така да гръмне, пък то се вдигна такъв шум, сякаш бях стрелял с оръдие!

Според мен това беше най-гръмкият еком от хартиена торбичка в историята на човечеството. Торбичката гръмна, а забрадената жена, която седеше точно пред мен, скочи уплашена от седалката и нагаде такъв кратък, висок насечен писък, сякаш някой внезапно я беше хвърлил в ледено езеро. Аз ужасно се уплаших, а чичото най-напред се стресна, а след това започна да се смее – с корема си, с цяло гърло. Смееше ли се смееше и не можеше да се спре. Заради него и аз започнах да се смея, и останалите хора в автобуса също, само не и онази госпожа, която ми беше много ядосана заради онуй „бум“ с торбичката. По-късно, след като пристигнахме и започнахме да търсим гъби в гората, чичото току си спомняше госпожата от автобуса и се засмиваше на глас. По-късно обаче се оказа, че той е получил работа в Пшемисъл и се наложи да си замине от Рибник.

После получих от него осемнайсет пощенски картички и две писма, но къси. Аз също му пишех, по-точно диктувах на леля, а тя записваше и изпращаше моите пощенски картички – всичките избрани от мен от репа. Този чичо се казваше Фредерик, също като Шопен. Смятах, че това е изключително оригинално име и съжалявах, гето аз не се казвам така. Веднъж дори попитах леля директор дали не мога да променя завинаги своето име и да стана Фредерик, а не Михал, но тя ми каза, че това не става по желание, а се урежда в съда също като осиновяването. И добави, че моето име са го избрали родителите ми, получил съм го от тях като подарък за цял живот, затова би трябвало да го харесвам. Обмислих въпроса и стигнах до извода, че е права. Оттогава обичам името си.

В нашия дом в Рибник често идваха разни възрастни хора, които искаха да станат приятелски чичо или леля или пък да осиновят завинаги някое дете.

Те сядаха в креслата в стаята за посещения, а лелята или викаше някое дете, което според нея беше подходящо

за тези хора, или забегдваше там няколко деца, та те да си изберам онова, което им допада. Добре познавах стаята за посещения в Рибник, защото често ме водеха там. В началото се страхувах от тези посещения, ала по-късно – след като опознах дома и позабравих баба си, у която живеех преди това, – започна да ми се иска да имам леля или чичо отвън. Само че колкото повече ми се искаше, толкова повече нещата се влошаваха.

Целият почервениях, сегях така, сякаш бях глътнал бастун, изобищо не можех да издам звук, камо ли да се усмихна. Като че ли лицето ми беше от камък! Другите деца умееха да бъдат весели, да се гържат мило, говореха много и се гушкаха в тези възрастни, не можех да разбера защо аз не умея така! Наистина веднъж една госпожа се опита да говори с мен, само гето аз така се притесних, че чак очите ми се насълзиха и не можах да промълвя и дума. После тази госпожа каза на леля възпитателка, че „сигурно съм бавноразвиващ се“. Говореше тихо, но аз я чух, понеже все още бях в стаята за посещения. След тази случка не исках повече да ходя там.

* * *

Добре, а сега ще ви разкажа туй-онуй за самия Дом „Млада гора“, за да добиете представа за него. Нашият дом е огромен и е построен неотдавна. Забелязал съм, че най-лесно се познава дали една сграда е стара или нова по покрива и по таваните. Покривите на старите къщи са стръмни, а на новите – съвсем плоски, затова пък таваните в старите къщи са високи, а в новите – ниски. Може би е така, понеже едно време хората са били много по-високи, отколкото са сега? Трябва да проверя в енциклопедията.

Но да си дойдем на гумата – „Млада гора“ е голям дом, на цели пет етажа! А над входната врата има червена табела с бял надпис: „Държавен детски дом „Млада гора“.